

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Datum
14 augustus 2017

Ons kenmerk
2017-0000364614

Inlichtingen
mr. W.A.E. Brüheim
T 070 426 6266
F 070 751 7078

Uw kenmerk
2017-0000325463

Blad
1 van 5

Bezoekadres
Herengracht 21
2511 EG Den Haag

Postadres
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Internetadres
www.kiesraad.nl

E-mailadres
kiesraad@kiesraad.nl

Onderwerp

Advies Aanpassingswet Algemene verordening
gegevensbescherming

1. Inleiding

In uw brief van 6 juli 2017 verzocht u de Kiesraad advies uit te brengen over het conceptwetsvoorstel Aanpassingswet Algemene verordening gegevensbescherming (hierna: het conceptwetsvoorstel). Dit conceptwetsvoorstel strekt ertoe de Kieswet en de Wet raadgevend referendum aan te passen aan de Algemene verordening gegevensbescherming.

2. Samenvatting

De Algemene verordening gegevensbescherming geeft burgers van wie persoonsgegevens verwerkt worden verschillende rechten en draagt degenen die deze persoonsgegevens verwerken gelijktijdig enkele plichten op. De aard van de verkiezingsprocedure brengt met zich mee dat de in de verordening neergelegde rechten en plichten in sommige gevallen niet onverkort kunnen gelden. Het conceptwetsvoorstel voorziet daarin. De Kiesraad kan zich daar goeddeels in vinden, maar geeft u aanvullend nog enkele andere uitzonderingen in overweging. In dit kader adviseert de Kiesraad:

- in het buitenland woonachtige Nederlanders die zich als kiesgerechtigde willen registreren te informeren over de verwerking van hun persoonsgegevens door deze informatie op het registratieformulier te vermelden;
- te onderzoeken of gebruik kan worden gemaakt van de mogelijkheid om een uitzondering te maken voor de verplichting de inleveraar van de kandidatenlijst te informeren over de verwerking van diens persoonsgegevens;
- veilig te stellen dat de in de processen-verbaal van stembureaus opgenomen bezwaren ongewijzigd blijven;

Datum
14 augustus 2017

Kenmerk
2017-0000364614

Onderdeel
Secretariaat Kiesraad

Blad
2 van 5

- te waarborgen dat de kandidatenlijsten, zoals die onder kiesgerechtigden worden verspreid, gelijk zijn aan de kandidatenlijsten, zoals die door het centraal stembureau zijn vastgesteld en
 - na te gaan hoe het door stembureaus bewaren van stempassen van kiesgerechtigden die hun stem hebben uitgebracht, zich verhoudt tot de in de verordening neergelegde rechten.
- Tot slot adviseert de Kiesraad om centraal stembureaus te verplichten kopieën van identiteitsbewijzen van kandidaten niet langer te bewaren dan strikt noodzakelijk.

3. Aanpassing van Kieswet aan verordening

Volgend jaar wordt de Algemene verordening gegevensbescherming van kracht.¹ Anders dan de Wet bescherming persoonsgegevens, heeft deze verordening ook gevolgen voor de verwerking van persoonsgegevens ter uitvoering van het verkiezingsproces. De verordening is evenwel niet van toepassing op het Caribische deel van Nederland. Dit leidt wat betreft de bescherming van persoonsgegevens tot verschillende regimes bij nationale verkiezingen en nationale raadgevende referenda in beide delen van ons land. Zo zal de Autoriteit Persoonsgegevens alleen toezicht houden op de verwerking van persoonsgegevens in het kader van die verkiezingen en referenda voor zover die in het Europese deel van Nederland plaatsvinden.

Momenteel kent de Kieswet een eigen regime van rechten en verplichtingen ten aanzien van de verwerking van persoonsgegevens. Dit regime is toegespitst op het bijzondere karakter van het verkiezingsproces. Gelet hierop onderschrijft de Kiesraad uw voornemen om zelfstandig uitvoering te geven aan de verordening, door de Kieswet aan de verordening aan te passen. Hetzelfde geldt voor de Wet raadgevend referendum. Als gevolg van dit uitgangspunt zal de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming, die thans eveneens in voorbereiding is, niet van toepassing zijn op gegevensverwerking die plaatsvindt in het kader van de uitvoering van de Kieswet of de Wet raadgevend referendum.

De verordening vormt tevens de aanleiding om in de Kieswet bestaande procedures ter bescherming van persoonsgegevens te verduidelijken. Het conceptwetsvoorstel bevat bijvoorbeeld een expliciete opdracht voor de vernietiging van het uittreksel van het register van ongeldige stempassen nadat de stemming heeft plaatsgevonden.²

4. Recht op informatie

Wie persoonsgegevens verstrekt aan een bestuursorgaan, heeft op grond van de Algemene verordening gegevensbescherming het recht om geïnformeerd te worden over de verwerking daarvan.³ Het gaat daarbij onder andere om informatie over het doel waartoe de verwerking plaatsvindt en de tijdsduur waarvoor de persoonsgegevens bewaard blijven. Deze regelgeving heeft ook gevolgen voor het

¹ [Verordening \(EU\) 2016/679](#) van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming).

² Art. N 2 lid 1 onder e (Nieuw) jo. N 12 lid 3 Kieswet.

³ Art. 13 Algemene verordening gegevensbescherming.

Datum
14 augustus 2017

Kenmerk
2017-0000364614

Onderdeel
Secretariaat Kiesraad

Blad
3 van 5

verkiezingsproces. Weliswaar volgt uit de verordening dat het centraal stembureau voorgedragen kandidaten niet zelf hoeft te informeren over de verwerking van hun persoonsgegevens⁴ – hetgeen praktisch ook niet goed uitvoerbaar zou zijn –, maar die plicht heeft het wel tegenover degene die de kandidatenlijst inlevert. Het verkiezingsproces is gedetailleerd geregeld in wet- en regelgeving. Het is ook uitgebreid en in begrijpelijke taal beschreven, ook op de website van de Kiesraad. De inleveraar kan dus geacht worden goed op de hoogte zijn van de verwerking van zijn persoonsgegevens, die overigens slechts zeer beperkt plaatsvindt. Gelet op het voorgaande adviseert de Kiesraad u na te gaan of, met het oog op het inleveren van kandidatenlijsten, gebruik gemaakt kan worden van de mogelijkheid die de verordening biedt, om een uitzondering te maken op de plicht tot het verstrekken van informatie aan de inleveraar over de verwerking van diens persoonsgegevens.⁵ Bij dit advies speelt mee dat het, ofschoon juridisch juist, voor derden wellicht ook moeilijk te bevatten is waarom de inleveraar wel wordt geïnformeerd over de verwerking van zijn persoonsgegevens, maar de kandidaten, de vervangers voor het herstel van verzuimen, de gemachtigden van politieke groeperingen enzovoorts niet. Op hen is namelijk wel een in de verordening voorziene uitzondering van toepassing.⁶

Een onderdeel van het verkiezingsproces waar het recht op informatie tot een onevenredige extra belasting van de verkiezingsorganisatie zou kunnen leiden, doet zich voor bij de ontvangst van verzoeken van in het buitenland woonachtige Nederlanders om als kiezer te worden geregistreerd. Er zijn drie organen waarbij dergelijke verzoeken kunnen worden ingediend.⁷ Om te voorkomen dat ieder registratieverzoek beantwoord moet worden met een informatiebrochure, adviseert de Kiesraad u de informatie over de verwerking van persoonsgegevens op te nemen op het registratieformulier.⁸ De verordening bepaalt immers dat als de betrokkene al over de informatie beschikt, deze niet opnieuw verstrekt hoeft te worden.⁹

5. Recht op communicatie

Naast het recht op informatie, is in de verordening ook het recht op communicatie neergelegd. Dit recht omvat verschillende deelrechten, zoals het recht op inzage van de eigen persoonsgegevens,¹⁰ op rectificatie,¹¹ op gegevenswissing¹² en op beperking van de verwerking.¹³ De aard van het verkiezingsproces maakt het noodzakelijk in sommige gevallen een uitzondering op deze rechten te maken. Bijvoorbeeld met betrekking tot de processen-verbaal van de stembureaus,¹⁴ het hoofdstembureau¹⁵ en het centraal stembureau.¹⁶ De processen-verbaal van

⁴ Art. 14, vijfde lid, onder c, Algemene verordening gegevensbescherming.

⁵ Art. 23 Algemene verordening gegevensbescherming.

⁶ Art. 14 lid 5 onder c Algemene verordening gegevensbescherming.

⁷ Art. D 5 lid 1 Kiesbesluit.

⁸ Model D 3-1 (Wrr 22) Kies- en referendumregeling.

⁹ Art. 13 lid 4 Algemene verordening gegevensbescherming.

¹⁰ Art. 15 Algemene verordening gegevensbescherming.

¹¹ Art. 16 Algemene verordening gegevensbescherming.

¹² Art. 17 Algemene verordening gegevensbescherming.

¹³ Art. 18 Algemene verordening gegevensbescherming.

¹⁴ Art. 2.2 onderdeel O (Invoegen: art. N 21a Kieswet).

¹⁵ Art. 2.2 onderdeel P (Invoegen: art. O 6a Kieswet).

¹⁶ Art. 2.2 onderdeel Q (Invoegen: art. P 26a Kieswet).

Datum
14 augustus 2017

Kenmerk
2017-0000364614

Onderdeel
Secretariaat Kiesraad

Blad
4 van 5

(hoofd)stembureaus vormen immers een onderdeel in de keten die uiteindelijk leidt tot de vaststelling van de verkiezingsuitslag door het centraal stembureau. Daarin past niet dat de daarin opgenomen persoonsgegevens achteraf gewijzigd kunnen worden. Minder duidelijk is of de in het conceptwetsvoorstel voorziene uitzondering¹⁷ ook geldt voor de bezwaren die tijdens de stemming door het stembureau in het proces-verbaal zijn opgenomen.¹⁸ De Kiesraad adviseert die verwerking expliciet buiten het werkingsbereik van de verordening te plaatsen.

Ook met het oog op de vastgestelde kandidatenlijst voorziet het conceptwetsvoorstel in een uitzondering op de in de verordening neergelegde rechten.¹⁹ Die uitzondering ziet evenwel niet op de kandidatenlijst zoals die huis-aan-huis wordt verspreid.²⁰ Als gevolg daarvan is niet gewaarborgd dat de huis-aan-huis verspreide lijst dezelfde lijst is als de kandidatenlijst die onherroepelijk is vastgesteld door het centraal stembureau. Dat is wel noodzakelijk en de Kiesraad adviseert dan ook om hier in een uitzondering op de verordening te voorzien.

Voorts vraagt de Kiesraad uw aandacht voor het volgende. Tijdens de stemming neemt het stembureau de stempassen (en kiezerspassen) in van de kiesgerechtigden die tot de stemming worden toegelaten.²¹ Bij een eventuele herstemming in één of meer stemlokalen wordt aan de hand van deze stempassen (en kiezerspassen) vastgesteld wie aan de herstemming deel mag nemen.²² Dit maakt de handeling van het stembureau tot een verwerking van persoonsgegevens waarop de verordening van toepassing is.²³ De Kiesraad meent dat de bijzondere aard van het verkiezingsproces ook hier vraagt om een uitzondering te maken op enkele van de in de verordening neergelegde rechten en adviseert u dit te bezien.

6. Transparantie

De Algemene verordening gegevensbescherming bevat een aantal beginselen voor de verwerking van persoonsgegevens. Een van deze beginselen is dat persoonsgegevens niet langer worden bewaard dan noodzakelijk is voor het doel waarvoor zij zijn verzameld.²⁴ Teneinde dit beginsel ook in de Kieswet tot uitdrukking te brengen, regelt het conceptwetsvoorstel dat het centraal stembureau, nadat onherroepelijk is beslist over de geldigheid van de ingeleverde kandidatenlijsten, alle met het oog op de kandidaatstelling ontvangen documenten moet vernietigen.²⁵ Een uitzondering wordt gemaakt voor de instemmingsverklaringen van de kandidaten en de kopieën van hun identiteitsbewijzen. Het is belangrijk dat de instemmingsverklaringen langer bewaard blijven. Zij worden door het centraal stembureau namelijk gebruikt bij vacaturevervulling. Dat geldt echter niet voor de kopieën van identiteitsbewijzen. Voor zover het Nederlanderschap een vereiste is om als lid tot een vertegenwoordigend orgaan toegelaten te worden, wordt dit bij het

¹⁷ Art. 2.2 onderdeel O (Invoegen: art. N 21a Kieswet).

¹⁸ Art. J 35 Kieswet.

¹⁹ Bijvoorbeeld art. 2.2 onderdeel M (Wijziging: art. J 21 Kieswet).

²⁰ Art. J 9 Kieswet.

²¹ Art. J 25 lid 7 Kieswet.

²² Art. V 6 lid 2 jo. V 7 lid 1 Kieswet.

²³ Art. 2 lid 1 Algemene verordening gegevensbescherming.

²⁴ Art. 5 lid 1 onder e Algemene verordening gegevensbescherming.

²⁵ Art. 2.2 onderdeel I (Wijziging: art. I 19 Kieswet).

Datum
14 augustus 2017

Kenmerk
2017-0000364614

Onderdeel
Secretariaat Kiesraad

Blad
5 van 5

geloofsbrievenonderzoek vastgesteld aan de hand van een gewaarmerkt uittreksel uit de basisregistratie personen.²⁶ De Kiesraad adviseert u daarom de vernietigingsplicht ook te doen gelden voor de kopieën van identiteitsbewijzen.

De Kiesraad,
voor deze,

J.G.C. Wiebenga,
voorzitter

M. Bakker,
secretaris-directeur

²⁶ Art. V 3 lid 2 Kieswet.